

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

Л. К. Вахніна

КНИЖКА ДО ЮВІЛЕЮ ПРОФЕСОРА КШИШТОФА ВРОЦЛАВСЬКОГО «BUNT TRADYCJI. TRADYCJA BUNTU»

Księga dedykowana Profesorowi
Krzysztofowi Wrocławskiemu. – Warszawa, 2008. – 409 s.

Постать відомого польського фольклориста-славіста Кшиштофа Вроцлавського є знаковою для дослідників слов'янського фольклору багатьох країн світу. Його науково-педагогічна діяльність пов'язана з Інститутом славістики Варшавського університету, директором якого він був. К. Вроцлавський є постійним учасником міжнародних з'їздів славістів, обраний заступником голови Міжнародної комісії з дослідження слов'янського фольклору при Міжнародному комітеті славістів, де він почав співпрацювати ще з незабутнім В. Є. Гусевим. Його книжки, присвячені народній прозі, зайняли належне місце в сучасній славістичній фольклористиці. Одна з характерних рис цього науковця – зацікавлення сучасним побутуванням фольклору, зокрема на Балканах, вивчення специфіки функціонування окремих жанрів – усних оповідань та балад, що ґрунтується на власних експедиційних спостереженнях.

Тому видання «Бунт традиції. Традиція бунту», присвячене професорові К. Вроцлавському, є, з одного боку, ушануванням його величезної подвижницької діяльності як фольклориста-славіста, з другого – відображенням сучасного стану славістичної фольклористики в Польщі та в країнах Центральної

і Південної Європи, завдяки представленим публікаціям відомих польських та зарубіжних дослідників.

Безперечно, увагу читачів привернуть різні розділи видання, яке досить широко репрезентує сучасну фольклористику, лінгвофольклористику, культурну антропологію, літературознавство як Польщі, так і інших слов'янських країн – Сербії, Болгарії, Македонії, Словаччини, Боснії.

Не випадково книжку відкриває замість традиційного вступного слова діалог із К. Вроцлавським польських науковців Магдалени Богуславської та Гражини Шват-Гилибової «В університетських аудиторіях та серед балканських гір», де читач може побачити не тільки розмаїття славістичних інтересів дослідника, але й зрозуміти причини його захоплення фольклором саме балканських народів.

Життя К. Вроцлавського – майбутнього студента-геолога – перед закінченням університету змінила подорож до Болгарії, куди йому пощастило потрапити з групою молоді ще 1959 року.

Болгарія, яка дійшла до нього в спогадах з воєнних років його мами, несподівано стала для нього відкриттям іншого світу, що різко повернув усе його подальше життя в русло слов'янської філології, зокрема фольклору, дослідником і збирачем якого він став після отримання вже другої спеціальності – викладача сербсько-хорватської мови.

Йому пощастило на вчителів, серед яких був славнозвісний фольклорист та літературознавець професор Юліан Кшижановський, засновник відділу фольклору Інституту літературних досліджень ПАН, автор багатьох підручників та монографічних праць із фольклористики, який згодом став опонентом габілітаційної праці К. Вроцлавського з македонського фольклору.

У Македонії К. Вроцлавський не лише викладав, але йому пощастило глибоко пізнати унікальну культуру цієї невели-

кої країни, спілкуватися з її населенням, що до сьогодні часом провадить патріархальний спосіб життя, здійснити разом із македонськими фольклористами записи традиційної народної творчості під час численних експедиційних виїздів та спільних досліджень.

Згодом у Варшаві разом із Танасом Вражиновським вони видадуть компаративне дослідження про два села – македонське та польське, що викликало інтерес у багатьох країнах світу.

К. Вроцлавський запровадив вивчення македонської мови у Варшавському університеті, став одним із найпалкіших популяризаторів македонської культури та мистецтва в Польщі. Не випадково йому було присвоєно звання почесного доктора університету Скоп'є та обрано почесним громадянином цього міста.

Провсеце читач докладніше довідається зі сторінок багатьох статей, які часом можна назвати своєрідними рефлексіями-есе його колег і друзів про нього самого та сучасний фольклор, про долю слов'янських культур у сучасному світі та, зокрема, інтерес до них у Польщі. Адже саме К. Вроцлавському належить ініціатива встановлення пам'ятної дошки, присвяченої Кирилу та Мефодію на будинку нової бібліотеки Варшавського університету та запровадження щорічного відзначення Днів слов'янської писемності та культури у Варшаві.

Деякі статті видання присвячені самому ювілярові, як наприклад, розвідка відомого македонського фольклориста професора Т. Вражиновського «Македонський фольклористичний доробок Кшиштофа Вроцлавського», де проаналізовано його величезний внесок у дослідження македонського фольклору, з носіями якого він постійно спілкувався протягом багатьох років, коли працював викладачем польської мови в університеті м. Скоп'є. Одна з перших наукових робіт К. Вроцлавського «Македонські народні казки» була позитивно відзначена академіком Блаже Рістовським.

Праці К. Вроцлавського завжди відрізняються зверненням до порівняльного методу, залученням до аналізу фольклорних джерел кількох слов'янських народів. У його дослідженнях поряд із польськими матеріалами можна натрапити на приклади та паралелі з чеського, словацького та українського фольклору, а також порівняльні зіставлення західнослов'янських культур з балканськими. Саме на Балканах, на батьківщині Кирила та Мефодія, він продовжує шукати джерела слов'янської ідентичності.

Його наукові інтереси до чехів та словаків відзеркалюються в статтях Йоанни Гошак (Варшава) «Захоплення фольклором чехів та словаків (у ХІХ ст.)» та Віри Гашпарикової (Братислава) «До витоків польсько-словацьких фольклористичних взаємин. Збойницькі традиції в славістичних дослідженнях». Професор В. Гашпарикова – почесний член Міжнародної комісії з дослідження слов'янського фольклору при Міжнародному комітеті славістів, протягом багатьох років була заступником голови, її ім'я та публікації відомі і в Україні.

До кола болгарських сподвижників К. Вроцлавського можна зарахувати й відому також в Україні Катю Михайлову, автора статті «Мотив переселення душі після смерті в дзядовських піснях слов'ян». Болгарську тематику, зокрема обряд лазарування, подано в розвідці польської фольклористки Йоанни Млечко «Особистий код в болгарському лазаруванні». Представлено також розвідку фольклористки з Хорватії Ліляни Маркс, присвячену усним народним оповідям.

Доповіді на міжнародних з'їздах славістів відомого етнолінгвіста професора Єжи Бармінського завжди скликають широку аудиторію, тому, безперечно, буде цікавою його публікація в рецензованому виданні спільно зі Станіславою Небжеговською-Бартмінською «Місце культурної інформації в словесному значенні та в реконструкції мовного образу світу». Привернуть увагу також статті інших польських учених, які репрезентують

різні наукові центри, зокрема директора Інституту славістики ПАН професора Збігнева Греня, завідувача кафедри фольклору, популярної та дитячої літератури Вроцлавського університету професора Йоланти Луговської, доктора Анни Енгелькінг (Варшава) та багатьох інших дослідників.

Серед зарубіжних авторів хотілося б виокремити також статтю голови Міжнародної комісії з дослідження слов'янського фольклору, професора Любинко Раденковича «Водяник та вибрані слов'янські паралелі», яке підіймає цілий пласт цікавих вірувань ще з дохристиянського прадавнього світу слов'ян. Дослідження символіки «води», зокрема в народних баладах, є однією з тем, якою зацікавилася також Міжнародна комісія з дослідження народних пісень та балад SIEF.

Наукові розвідки доповнюють спогади про К. Вроцлавського та бібліографія його наукових праць, список кандидатських дисертацій та магістерських праць, якими він керував.

У спогадах про ювіляра дослідниці з Боснії Маріани Грумас-Кішиц поряд з образом науковця вимальовуються чудові людські якості ювіляра, його доброзичливість та увага до кожного. Його можна з впевненістю віднести до тих особистостей, які завжди залишають помітний слід у душі всіх, хто з ним спілкується. Його щира усмішка та увага до колег, друзів, студентів, своєї родини ніколи не зникає з його обличчя. У ньому поєднуються високі професійні та людські якості. Тож з роси та з води Вам, дорогий професоре.